

права спеціальних дисциплін, мова йде міжнародно-правову персоніологію. Вчений, представник харківської школи права О. В. Тарасов, розрізняє в межах останньої правову корпоратологію, правову кратологію та правову антропологію. Остання, в свою чергу, в об'єкт наукового дослідження включає людину, індивіда, у всіх їх аспектах і проявах. Таким чином, бурхливий розвиток суміжних галузей в міжнародному праві, призведе до накопичення масштабного масиву корисної інформації, що дасть змогу більш конкретно та більш обґрунтованіше визначити правовий статус індивіда в міжнародному праві, усунувши цим самим різноманітні прогалини та колізії.

Вімер А. В.

студент, Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ЧЕРВОГО ХРЕСТА

Міжнародний Комітет Червоного Хреста є особливим суб'єктом міжнародного права, який поєднує в собі елементи, характерні для юридичної природи як міжнародних неурядових, так і міжнародних міжурядових організацій. МКЧХ було створено відповідно до норм національного права, його Статут є цивільно-правовою угодою, членами цієї організації є виключно фізичні особи, йому було надано консультативний статус при ЕКОСОП, що є характерним виключно для неурядових організацій. В той же час, МКЧХ має більшість ознак правосуб'єктності, притаманних міжнародним міжурядовим організаціям.

Юридичними підставами діяльності МКЧХ є акти як національного, так і міжнародного права. До перших слід віднести національне законодавство Швейцарії, відповідно до якого його було створено, а також Статут МКЧХ як цивільно-правову угоду, укладену відповідно до національного законодавства, до других – міжнародні договори та звичаї. Джерела, що складають юридичні підстави діяльності МКЧХ, характеризується такими специфічними рисами: по-перше, одним із найважливіших джерел, які складають підстави його діяльності, є Статут та резолюції Руху, правова природа яких є досить спірною; по-друге, МКЧХ не є учасником універсальних міжнародних договорів, на підставі яких він діє, хоча

вони регулюють окремі аспекти його правового статусу; по-третє, крім норм міжнародного права, що регулюють діяльність загалом всіх чи деяких груп суб'єктів, міжнародні договори містять низку норм, які регулюють виключно статус МКЧХ, що свідчить про унікальність такого статусу.

Норми міжнародного права передбачають низку міжнародних прав і обов'язків МКЧХ, а саме: право створювати та забезпечувати діяльність Центрального Довідкового Агентства, відвідувати всі місця, де перебувають військовополонені та особи, що знаходяться під захистом, перевозити та проводити розподіл посилок та іншої гуманітарної допомоги, сприяти створенню санітарних та безпечних зон і місцевостей, захищати жертв збройних конфліктів не-міжнародного характеру, пропонувати добрі послуги, виконувати функції Держави-Покровительки, вносити пропозиції щодо змін та доповнень до Женевських конвенцій 1949 р. та Додаткових протоколів 1977 р., виконувати інші доручення, передбачені спеціальними угодами тощо.

Серед прав МКЧХ, прямо передбачених чинними нормами міжнародного права, особливе місце посідає право на ініціативу. Право МКЧХ на ініціативу слід розуміти як передбачену договірними та звичаєвими нормами міжнародного права можливість МКЧХ пропонувати сторонам збройних конфліктів прийняти гуманітарні дії на користь жертв цих конфліктів. Право на ініціативу не є необмеженим. Норми міжнародного права встановлюють ряд вимог до такої ініціативи: по-перше, ініціатива має носити гуманітарний характер, тобто бути спрямованою захистити права та інтереси жертв конфлікту; по-друге, ініціатива повинна передбачати активну участь МКЧХ у втіленні даної пропозиції в життя. Крім того, вона може здійснюватися лише в рамках, передбачених нормами міжнародного права (тобто не повинна суперечити його імперативним нормам), та у відповідності з Основоположними принципами (зокрема нейтралітету та незалежність).

Норми міжнародних договорів сформульовані таким чином, що прямо не передбачають жодного обов'язку МКЧХ. Проте, це не означає, що міжнародне право не накладає на МКЧХ жодних обов'язків. Кожна з норм, що передбачає будь-яке право МКЧХ містить і умови його здійснення, які практично завжди пов'язані з прийняттям на себе зобов'язань. Таким чином, лише коли МКЧХ

використовує певне конкретне право, він зобов'язаний виконувати покладені на нього у цьому випадку обов'язки.

Правосуб'єктність МКЧХ виникає не в силу норм, що містяться в його установчому акті, як у більшості сучасних міжнародних організацій, а є результатом визнання останнього суб'єктом міжнародного права з боку більшості держав та міжнародних організацій. Така ситуація склалася історично і є наслідком визнання його внеску в захист жертв війни. В цілому, можна виділити три аспекти статусу суб'єкта міжнародного права, якими користується МКЧХ:

міжнародною правосуб'єктністю універсального типу, яка визнається за ним Женевськими конвенціями 1949 року та Додатковими протоколами до них 1977 року та покликана забезпечити йому можливість здійснювати усі необхідні дії з метою ефективного захисту жертв війни та інші функції, визнані за ним цими документами. Оскільки Женевські конвенції 1949 року ратифікували 194 держави, то таке визнання носить загальний характер;

міжнародною правосуб'єктністю визнаною ООН, яка надала МКЧХ статус спостерігача на Генеральній Асамблеї ООН. На сьогодні МКЧХ є єдиною міжнародною неурядовою організацією, яка має акий статус. Крім того, МКЧХ має консультативний статус при ЕКОСОР та інших міжнародних організаціях;

міжнародною правосуб'єктністю, визнаною договорами про статус МКЧХ та іншими договорами із спеціальних питань, які він укладає з державами та міжнародними організаціями.

Хоча установчі документи МКЧХ не містять положень про міжнародну правосуб'єктність МКЧХ, її зміст може бути визначено на основі аналізу його відповідних міжнародних прав та обов'язків, а саме: права на привілеї та імунітети; права на укладення договорів з державами та іншими міжнародними організаціями; права обміну представництвами з державами та міжнародними організаціями; обов'язку щодо несення відповідальності за свої дії тощо.

Привілеї та імунітети МКЧХ характеризуються тим, що: 1) поділяються на привілеї та імунітети, що застосовуються в мирний час, та привілеї та імунітети, що застосовуються під час війни; 2) джерелами першої групи привілеїв та імунітетів є угоди про статус делегацій та інші двосторонні угоди, джерелами другої Женевські конвенції 1949 року, Додаткові протоколи до них 1977 року та між-

народні звичаї; 3) вони мають чіткий функціональний характер; 4) за своїм характером вони не є дипломатичними, в той же час, персоналу МКЧХ можуть надаватися дипломатичні паспорти Швейцарії; 5) норми міжнародного права передбачають низку імунітетів МКЧХ, які є притаманними лише цій організації імунітет МКЧХ та його персоналу не свідчити в органах міжнародної кримінальної юстиції, зокрема Міжнародному кримінальному суді. Загалом, система та обсяг привілеїв та імунітетів МКЧХ аналогічні системі та обсягу привілеїв та імунітетів, що притаманні більшості міжнародних організацій, зокрема таким, як спеціалізовані установи ООН та Рада Європи.

Характерними рисами нормативно-правової регламентації договірної правоздатності МКЧХ є: 1) право МКЧХ укладати міжнародні договори у загальній формі визначено як договірними, так і звичаєвими нормами міжнародного права, зокрема про нього йдеться в декількох універсальних угодах, серед яких Женевські конвенції 1949 року і Додаткові протоколи до них 1977 року; проте, таке право носить чіткий функціональний характер – МКЧХ може укладати лише ті міжнародні угоди, які мають на меті захист жертв війни; 2) право МКЧХ укладати двосторонні договори з державами регулюється також міжнародним звичаєм; 3) двосторонні договори про статус його делегацій, які МКЧХ укладає з державами, практично нічим не відрізняються від так званих угод „про штабквартиру», які укладають міжнародні міжурядові організації.

Завдання та функції, які міжнародне право покладає на МКЧХ неможливо здійснювати без використання права обміну представництвами з державами та міжнародними організаціями. Саме тому МКЧХ має свої представництва у великій кількості держав. Реалізація даного права МКЧХ має ряд особливостей: по-перше, в залежності від завдань, які покладаються на представництво, їх поділяють на регіональні (діють у мирний час) та оперативні – в державах, де відбувається збройний конфлікт;

по-друге, такі представництва створюються виключно на підставі двосторонніх угод між МКЧХ та державою розміщення і за статусом аналогічні представництвам міжнародних міжурядових організацій. Що ж стосується представників держав в МКЧХ, то таке представництво є можливим, проте використовується досить рідко.

Крім того, МКЧХ має свої представництва при ряді міжнародних організацій, зокрема ООН, Європейському Союзі, СНД та інших. Право зворотнього представництва жодного разу не застосовувалося.

Серед особливостей слід виділити те, що МКЧХ ніколи не бере участь у договорах, які він розробляє, що дає йому змогу зберігати нейтралітет та не порушувати власні принципи, зокрема принцип неупередженості.

Камінський І.І.

студент, Національний університет «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ТНК

Одним з найбільш яскравих економічних явищ останнього століття стала поява і бурхливий розвиток феномену так званих «транснаціональних компаній» («транснаціональних корпорацій») – ТНК. Попередній економічний розвиток був пов'язаний в основному з виробничою діяльністю комерційних організацій на території якої-небудь однієї країни, національність якої і мала юридична особа. З розвитком виробництва і посиленням конкуренції традиційні форми комерційної діяльності перестали задовольняти потреби найбільших компаній. З цього моменту експорт капіталів починає витісняти експорт готової продукції. У кінцевому результаті компанії, які пішли шляхом інтернаціоналізації свого виробництва, вкладення капіталів в юридичні особи, які створюються на території іноземних держав, стали відігравати важливу роль в сучасній світовій економіці та міжнародному праві.

ТНК з'явилися порівняно недавно (на початку ХХ ст., а глибокі дослідження даного формування як з економічної, так і юридичної точки зору починаються лише з другої половини ХХ ст.), тому визначенню поняття ТНК і правовому регулюванню її діяльності досі властива, як і всякому новому явищу, певна нестійкість, перехідність форм. Їх різноманіття насилу піддається узагальненню, а багато аспектів діяльності, і в першу чергу правові, ще не досліджені. Все це ускладнює визначення поняття такого незвичайного феномена, як ТНК у правовій доктрині, не кажучи вже про міжнародну правосуб'єктність даної організації.